EELKO HUIZINGH

DE ZORG IS ONS EIGEN PROBLEEM

Wij leven in een heel rijk land en onze levensverwachting behoort tot de hoogste in de wereld. Toch zijn steeds meer mensen arbeidsongeschikt, daalt volgens het CBS ons aantal gezonde levensjaren en wordt de zorg onbetaalbaar. Dus wij zijn rijk, langlevend, vaak afgekeurd, minder lang gezond en ons zorgsysteem staat op omvallen: dat is toch een rare combinatie van feiten?

Waardoor worden we ziek? Door een combinatie van genen en omstandigheden. Aan genen kunnen we (nog) niet zoveel doen, de omstandigheden hebben we deels in eigen hand en worden deels bepaald door onze cultuur, economie en technologie. Volgens de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) leven we in een 'hypernerveuze samenleving' met doorgeschoten prestatiedruk, versnelling en individualisme.

Naast het mentale is er ook het fysieke aspect: we eten te veel, te zout, zoet en vet, roken te veel en bewegen te weinig. En tot slot vervuilen we lucht,

Voor echte systeemverandering is ook overheidsingrijpen noodzakelijk

water en bodem. Drinkwaterbedrijven hebben steeds meer moeite om water te zuiveren, met dank aan landbouwgif en medicatieresten in het riool.

Wilt u wat cijfers? Volgens het Diabetesfonds eten volwassen Nederlanders meer dan tien suikerklontjes per dag alleen al aan toegevoegde suikers, dus suiker die door de industrie aan voeding is toegevoegd. Per jaar vinden in Nederland zo'n vierduizend amputaties plaats, 95 procent veroorzaakt door obesitas. Waar de meeste amputaties zijn? In Noordoost-Nederland. En het RVS-rapport schat de kosten van al onze mentale problemen op 18 miljard euro, jaarlijks.

BEWUSTWORDING HEEFT EFFECT

Waarom kan deze situatie bestaan? Het korte antwoord: de vervuiler betaalt niet voor de aangerichte schade. Sociale media en werkgevers zorgen voor stress, maar de resulterende schade is voor de samenleving. Voedingsbedrijven, supermarkten en fastfoodrestaurants strijken de winst op, de schade is opnieuw voor de samenleving.

Het langere antwoord is dat we met zijn allen een systeem hebben laten ontstaan waar het moeilijk is uit te breken. Jongeren zien anderen het perfecte leven leiden op sociale media. Bedrijven met minder productieve medewerkers prijzen zich uit de markt. Restaurants met gezond eten zien klanten doorlopen voor een snelle vette hap bij de buren. Supermarkten die overstappen op biologisch voedsel merken dat concurrenten daar garen bij spinnen en boeren denken dat ze zonder gifspuit niet kunnen overleven.

We zitten in een val, zou je kunnen zeggen. Het is beter te zeggen: we hebben ons in een val laten lokken. Want dan wordt de weg terug ook zichtbaar. We kunnen minder zoet, zout en vet eten. En minder vlees, dat scheelt ook weer toegevoegde suiker en zout.

Wij doen dat ook al: in tien jaar is de consumptie van suikerhoudende dranken met ruim een derde gedaald en zijn we veel meer water gaan drinken. Rookte tien jaar terug ruim een kwart van de volwassenen, nu is dat een derde minder. De vleesconsumptie is slechts een beetje gedaald, maar ligt wel op het laagste niveau sinds de start van de metingen in 2005. Dus: bewustwording heeft effect.

WIE DRAAIT DE KRAAN DICHT?

Voor echte systeemverandering is ook overheidsingrijpen noodzakelijk. Dat is niet eenvoudig. We zien dat met de boerenprotesten en een ander voorbeeld is het verzet van de voedingsindustrie tegen een suikertaks waarvan we al heel lang uit het buitenland weten dat dit een effectieve maatregel is. Gelukkig wordt deze nu eindelijk in Nederland ingevoerd, zij het pas in 2030.

De beste oplossing is: wetgeving die de vervuiler laat betalen. Het probleem is echter dat een directe relatie tussen ongezond gedrag en resulterende schade moeilijk is aan te tonen. Obesitas ontstaat pas na jaren en kent meerdere oorzaken, waaronder genetische. Daarnaast wijzen vervuilers graag op de individuele verantwoordelijkheid: McDonald's dwingt toch niemand om daar te eten en Philip Morris dwingt geen enkele jongere om te vapen?

En dus vinden zij zich niet verantwoordelijk voor de schade. En dus blijven wij fanatiek dweilen met de kraan wijd open. Want de zorg wordt onbetaalbaar! Iemand die de kraan durft dicht te draaien?

Dr. Eelko Huizingh werkt bij de vakgroep Innovatiemanagement & Strategie van de Rijksuniversiteit Groningen en is auteur van het boek *Innovatiemanagement*.